

Ce înseamnă să fi patriot

Intenția acestei rubrici este de a aduce în discuție o serie de dileme locale sau cu o rezonanță globală, care ar pune în lumină specificitatea mentalității unei societăți polarizate (din varii puncte de vedere), cum este cea din Republica Moldova. Respondenții sunt din generații diferite, dar selectați pornind de la presupuziția că împărtășesc viziuni divergente (altfel, care ar fi rostul?), pentru a ne face o închipuire cât mai adecvată și mai complexă despre un anume „relief în mișcare”. În cazul de față, o închipuire despre felul în care un român basarabean percepe sentimentul de patriotism și modul în care acesta poate fi/trebuie exteriorizat. Actualitatea acestui subiect este susținută de problema identității, încă dis(p)cutată în acest spațiu. Esența contradictorie nu este doar de natură etnică sau geopolitică, dar și generațională. La un pol, este generația tânără care nu poate percepe patriotismul solidificat în formă revoluționară (de pe baricade), la celălalt pol – generația născută și formată în URSS. O generație care a trecut prin mașinăria acestui sistem, fiind nevoită să stea în permanentă contrapozitie ca să-și apere identitatea națională. Mi-ar plăcea dacă subiectul din acest număr va cataliza discuții despre formele de simțire și de manifestare a acestui sentiment, astfel încât unii să nu-și asume dreptul exclusiv de patriot, în timp ce alții să fie mereu suspectați că nu ar fi capabili de un asemenea sentiment. Poate că ar fi o soluție pur și simplu să se redefinească acest concept. În esență, veți vedea, nu este vorba decât de o contradicție la nivelul formelor.

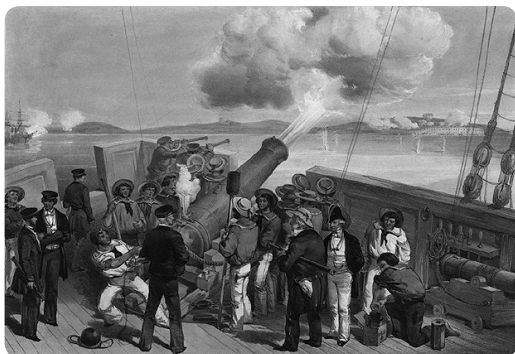
Aurelia Borzin

TANIA DUMBRAVĂ

anul II, Facultatea de Psihologie,
Universitatea „Masaryk”, or. Brno, Cehia

Despre șoareci și alte patrii

Nu mai ascult Coldplay din aprilie 2009, când urmăream știrile pe site-urile românești cu ei în timp și eram în panică și rătăcită și în mare trouble. Atât de mare, încât mă simțeam vinovată că n-am aplicat la relații internaționale sau măcar la politologie. A fost mai rău ca frustrarea. Empatizam cu câinii lui Seligman, obișnuiți cu ideea că nu mai scapă de electroșocuri orice ar face, zăcând apatici în cuști chiar și atunci când li se deschidea o fereastră de evadare. Cred că am simțit prima dată că Mda nu e numai Mda din pașaport, dar a durat puțin (și a durat mult). Poate, am mai avut acea senzație, pe 27 martie 2008, la Chișinău, când ascultam la Leo Grand discursuri aparent sincere (dar care imediat mi s-a

Bombardamentul asupra Bomarsund,
William Simpson

dezumflat după ce eroina mea, coborând de pe scenă, s-a apucat de povestit vecinului cum a gătit sarmale aseară, bruindu-mi ceilalți vorbitori – am învățat să nu mă mai las patriotizată/românizată de staruri – a fost de parcă aș fi văzut-o pe Judi Dench cu pestelcă și-n papuci de cauciuc). Din mai 2009 nu mai citesc știrile, nicio știre, nu ca să mă simt mai puțin câine, pentru că oricum mă voi simți mizerabil mult timp, dar pentru că nu vreau să mă simt și mai câine decât am fost în aprilie. Asta despre câinii lui Seligman și despre Coldplay, pe care nu-i mai suport, pentru că mi se asociază cu aprilie și cu ceilalți câini, ai lui Pavlov, deci mă simt de două ori câine.

Acum despre șoareci. Care se urcă pe masă când stăpânul nu-i acasă. Eu zic: dacă stăpânul nu-i acasă multă vreme, șoarecii se duc la vecini. Clar? Oricât de mult și-ar iubi stăpânul, șoarecii scobesc un „calidor”, pentru că nu au ce mânca. Diferența dintre un șobolan și un om e aceea că șobolanul caută în altă parte cașcavalul dacă nu l-a găsit în borta x. Oamenii sunt convinși că brânza e acolo, chiar dacă nu e acolo, și pot sta toată viața în gaura aia, așteptând să li se confirme teoria. Șoarecii au dreptate. Patrie-ne(casa stăpânului)patrie, da' brânza-i mai scumpă. Oricât de dragi ți-ar fi frații. Și pe urmă, șoarecii sunt mai înțelepți decât câinii: șoarecii știu să evadeze când li se deschide o fereastră, oricât de imbecilizați ar fi de experimente. Șoarecii sunt șoareci pentru că știu să supraviețuiască. N-am să zic iubiți-vă patria, voi zice: iubiți-vă mai întâi pe voi înșivă. Și pe șoareci. Chinezii știu ce zic când scriu proverbe de genul: dacă vrei să schimbi statul, schimbă mai întâi satul, dacă vrei să schimbi satul, schimbă-ți mai întâi familia, dacă vrei să schimbi familia, schimbă-te mai întâi pe tine.

A fi patriot?!

Într-o țară în care toți vorbesc despre patrie și puțini, dintre acei care ar trebui, fac armata, îți vine greu să definești tradițional patriotismul. Pentru moment, acesta s-a rezumat, se pare, la o axiomă civică al cărei sens s-a pierdut demult și, aidoma cultului pentru Eminescu, n-a rămas decât un „bonton”. Patriotismul (așa se crede) e acea boală stranie (nobilă) care face ca oamenii, deja 20 de ani, să nu știe a coborî de pe baricade (revoluționare). Alegoric vorbind, numele și-a depășit posesorul, iar cuvântul ca virtute a întrecut virtutea cuvântului. Sunt dintr-o generație care nu înțelege ce este patriotismul. (Chiar dacă afirmă contrariul.) Știi doar că el este făcut din lucruri mărunte, lucruri intime, atât de dragi și personale, încât nu vorbești despre ele cu voce tare. E un sentiment mare și egoist, durerea tuturor dorurilor: de casă, de mamă, de a fi copil, de mirosul din pod sau din casa mare, dorul de tine însuși, de tine acel mai bun, acel care se juca în ogradă sau care se săruta pentru prima dată. Asta iubești, asta aperi, asta e a fi patriot.

Decalogul patriotului

1. Nu profita niciodată de patriotismul tău. Profitând o dată, s-ar putea ca Patria să nu mai creadă, apoi, declarațiile tale „dezinteresate”.
2. Nu face mult zgomot patriotic. Îi iubești pe cei dragi într-un fel în care numai ei știu despre asta. Trezește-te dimineața cu gânduri despre Patrie, nu cu vorbe despre ea. Declarațiile zgomotoase sunt ca o copertă lucioasă care, deseori, ascunde gânduri banale sau dubioase.
3. Nu impune nimănui dragostea de Patrie. Ea trebuie să vină, vorba lui Alecu Russo, „din lăuntru”. Nu uita că țări și imperii s-au prăbușit din cauza patriotismului zgomotos și impus! Nu dori acest lucru Patriei tale.
4. Nu aștepta să fii răsplătit, chiar dacă te-ai sacrificat pentru Patrie. Pentru că sacrificiul tău va fi – atunci – o afacere (fie și una „echitabilă”: eu ție – tu mie). Trăiește acut istoria Patriei și trăiește-i acut prezentul. Sunt istoria ta personală și prezentul tău personal.
5. Nu-ți face o idee abstractă și comună din părinții tăi. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta. Ei sunt chiar Patria ta. Patria, etimologic, e chiar țara tatălui. Nu le bate obrazul celor din satul tău – dacă ai plecat din sat – că nu fac ce/cum trebuie. Nu-i învață pe cei rămași acasă – dacă ai plecat în altă țară – cum să-și iubească Patria. Nu aglomerarea de vorbe multe și goale despre patrie trebuie să ne intereseze, ci lucrurile/faptele concrete.
6. Nu te lauda cât de mult îți iubești Patria. Patriotismul de tip eroic nu e cel declarat de la înalte

Bătălia de la Cesme,
I. C. Aivazovsky

- MIRCEA V. CIOBANU
- tribune și nici cel teatral, de genul morții patriotice pe eșafod, sub privirile admirative ale spectato- rilor. Patriotismul eroic e cel cotidian, iubindu-ți Patria în pofida indiferenței celor care îți repre- zintă politic patria ori a disprețului altora.
 7. Să nu-ți faci în nicio formă un chip cioplit al unei patrii abstracte. Nu-i urî pe cetățenii Patriei tale, iubind pervers... o idee. Patria... sunt ei! Indife- rent de cât de mult își iubesc aceștia patria, de cât de mult își afișează această dragoste, de forma în care își manifestă sau nu dragostea.
 8. Nu confunda patriotismul cu xenofobia. Iubindu-ți propria Patrie, nu urî alte țări și popoa- re, dar nici nu permite să-ți fie atacată Patria, nici verbal, de străini. În schimb, nu te teme să ai o atitudine personală critică față de patrie, față de cei apropiați și față de tine. Patria, națiunea și tu sunteți o trinitate. Patria ești și tu!
 9. Nu lua numele Patriei în deșert. Nu-ți face din patrio- tism o meserie. Fă, zilnic, din prezența ta, din meseria ta, o cărămidă pentru edificarea Patriei. Învață de la artistul (ne)cuvântului Nichita Stănes- cu, cel care l-a parafrazat pe portughezul Fernando Pessoa: Limba română e patria mea, ori de la parizianul român Constantin Brâncuși, care putea să spu- nă: „Măiastra și Cumințenia Pământului sunt patria mea”.
 10. Nu fi „frate” cu „românul” de peste Prut. Fii el! Fii român. Fără ghilimele. Fără (sau indiferent de) cetățenie românească. Fără medalii pentru asta.

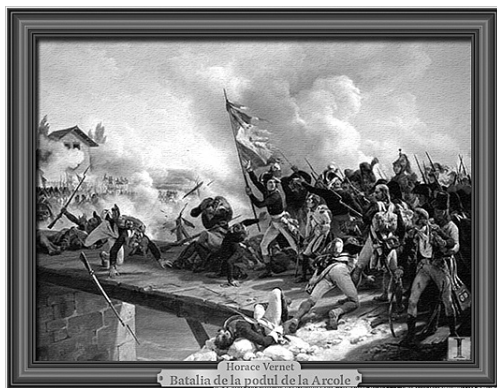
Rușinea de a fi patriot

Ce înseamnă să fi patriot?! Nu mi-am pus nicio dată, nici eu, nici colegii mei de generație această întrebare. Noi am oferit răspunsuri.

În contextul URSS a fi patriot însemna, pentru cei de sus, să fi ne-patriot sovietic, adică: să promovezi limba română, să pledezi pentru istoria neamului tău, să-ți păstrezi identitatea, să aperi adevărul, să vorbești de valorile naționale românești, să strecuri pe ici-colo, pe câte-o carte, autografe cu alfabetul interzis al clasicilor tăi, să vorbești de România, chiar nenumind-o, ca despre o patrie abandonată, una ideală, din cărți și din vise, cu riscul de a fi etichetat „naționalist” (pentru noi această noțiune mai avea aceeași încărcătură pe care o puneau și Eminescu: o formă superioară a patriotismului).

Cunoșteam faptul că în acest spațiu au existat oameni condamnați la moarte doar pentru că citiseră niște cărți. Că în literatura română au existat poeți care au plătit cu viața pentru metafore...

Generația mea ajunsese să creadă că o poezie pentru care nu-ți riști viața n-are niciun rost s-o mai scrii...

Bătălia de la podul de la Arcole,
Horace Vernet

După 20 de ani de independență, democrație și relativă libertate, ultimele obținute și cu ajutorul poeziei, citite pe tancuri și de la balcoanele cuprinse de flăcări ale Ministerului de Interne în 1989, dincoace de Prut a ajuns a se crede că a scrie poeme care i-ar sensibiliza pe cei mulți e un defect, că a-ți iubi țara, limba, strămoșii e ceva „defazat”, provincial, vetust.

Așa se crede în România, unde aproape toți scriitorii de până la 1989 i-au dedicat ode lui Ceaușescu și comunismului (m-am convins de acest lucru răsfoind culegerile de „Omagii...”).

Această desconsiderare pentru tematica patriotică cred că de acolo se trage, și ca o mustrare de conștiință...

România însă e membră a UE, a NATO, nu are pe teritoriul ei armata a 14-a, Biserica Rusă, limba ei nu e amenințată, cultura României nu e scuipată, ignorată, tratată cu ură de către propriii cetățeni, bibliotecile ei nu sunt pline, în cea mai mare parte, cu carte rusească ș.a.

Iată însă că acest dispreț pentru tematica națională a trecut Prutul.

Și unii dintre tinerii noștri au ajuns să creadă că patria și naționalitatea ar fi niște arhaisme barbare, că a fi patriot e un anacronism, orientat contra Europei, contra globalismului, care, apropo, nu ne paște cât timp rusificarea înseamnă pentru noi chiar globalismul. Dar nu tot ce e valabil la București este bun și la Chișinău.

Dacă generația noastră credea că lucrurile cele mai importante pe care se ține un neam sunt: familia, pă-mântul, credința, se creează impresia că acestea sunt substituite tacit de alte „valori”-nonvalori: pornografie, mancurtism, satanism.

Iar noi, cele 3,5 milioane de români basarabeni, mai suntem niște ostatici, exilați în nicăieri cu tot cu țară. Aici limba română mai e cenușăreasă, aici minciuna mai stă în capul mesei, aici apar dicționare ca cele încropite de V. Stati, aici reprezentanții ai Federației Ruse afirmă că Basarabia face parte din „zona ei de interese”, iar Patriarhia moscovită ne declară a fi un tot întreg cu „Sfânta Rusie” etc., etc., etc.

Pentru un scriitor basarabean a fi patriot înseamnă să-ți ajuți semenul, derutat de propaganda sovietică sau neinformată, ca acesta să-și recupereze conștiința de sine. Pentru că doar atunci, salvându-și neamul, se va putea salva și el. Dar numai atunci.

Să nu uităm că țările care se respectă țin la propria identitate, că ele, unele, disprețuiesc doar „patriotismul” altora, dar nu și pe cel propriu.

Grecii se salută de patru milenii: „Iaso, patriotis!” Adică: „Îți doresc sănătate, patriotule!” La noi, dacă un român basarabean sau român din Țară s-ar saluta cu alt român astfel, ar fi ironizat, batjocorit, înjurat, luat în derădere, pe când grecul consideră că a fi patriot e o calitate indispensabilă unui om. Cine nu e patriot, acela nu e grec, crede acesta.

Harta Europei pâraie din toate încheieturile. Și are toate șansele să se rupă acolo unde populația asistă tot mai indiferentă la propriul destin (vezi istoria Republicii Moldova de la 1990 încoace).

Cine cultivă ura de sine e condamnat să dispară. Ne va paște și pe noi acest pericol dacă nu ne vom asuma responsabilitatea de a fi cei care suntem.